

# Achtergrondinformatie – Hoe maak ik een werkstuk?

## Hoe krijg je auteursrecht?

Auteursrecht krijg je als je de maker bent van een oorspronkelijk (origineel) werk van letterkunde, wetenschap of kunst. Dat geldt voor iedere originele tekst, foto, tekening, muziek, beeld, video of welke andere kunstvorm dan ook. Dit recht ontstaat vanzelf. Je hoeft het nergens aan te vragen of te registreren. Als iemand thuis achter zijn bureau een originele tekening maakt, heeft hij daar dus automatisch het auteursrecht op. Oorspronkelijk of origineel wil zeggen dat jij als maker je eigen stempel op het werk hebt gedrukt, het zijn jouw woorden, jouw eigen creatieve keuzes-. Om de buitenwereld te laten weten dat jij de maker van het werk bent (en dus de auteursrechthebbende), is het verstandig om bij of op je werk je naam en de datum waarop je het werk hebt gemaakt te vermelden. Je kunt de © van copyright bij je werk zetten, gevolgd door het jaartal en je naam. Bijvoorbeeld "© 2016 Alexander de Leeuw". Daarmee geef je aan dat jij de rechthebbende bent en dat je daar ook waarde aan hecht. Iemand kan door deze copyright notice ook snel zien aan wie hij toestemming moet vragen.

## Ideeën zijn vrij

Natuurlijk moet je ook als je de tekst van iemand anders gaat herschrijven, eerst toestemming vragen aan de schrijver van het origineel. Net als anderen bij jou moeten doen als jij een verhaal hebt geschreven. Als je alleen maar een idee uit een andere tekst hebt opgedaan om een eigen verhaal te schrijven, hoef je geen toestemming te vragen. Op een idee heeft niemand auteursrecht. Zo kan iedereen het idee hebben om een boek over hetzelfde onderwerp te schrijven. Iedereen zal dat op zijn eigen manier, in zijn eigen woorden doen. Het auteursrecht beschermt die eigen manier en die eigen woorden, niet het onderwerp van het boek of het idee om ergens iets over te gaan schrijven.

## Hoe lang heb je auteursrecht?

Het auteursrecht op een werk eindigt 70 jaar na de dood van de maker. Daarom mag je zoveel klassieke muziek vrij gebruiken. Het is namelijk al veel langer dan 70 jaar geleden dat bijvoorbeeld Mozart of Bach zijn



overleden. Auteursrecht kun je ook erven. Als de auteur het auteursrecht tijdens zijn leven niet heeft overgedragen, krijgen de erfgenamen automatisch het auteursrecht voor de duur van het auteursrecht. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de verhalen van Annie M.G. Schmidt gedurende 70 jaar na het jaar van haar overlijden in 1995, dus tot en met 2065.

## **Persoonlijkheidsrechten**

Wanneer iemand jouw toestemming heeft om jouw verhaal te publiceren, moet hij nog steeds jouw naam bij de tekst schrijven, tenzij jij iets anders hebt afgesproken (als je bijvoorbeeld juist anoniem wilt blijven). Hij mag ook niet zomaar de tekst aanpassen. Dit zijn jouw persoonlijkheidsrechten. Als iemand een tekst van een ander overneemt voor zijn eigen verhaal, zonder de naam van de echte schrijver te noemen, dan heet dat plagiaat.

## **Wat mag je doen met het werk van anderen?**

Leerkrachten denken vaak dat zij heel vaak inbreuk op het auteursrecht maken. Dat is meestal niet terecht. Het auteursrecht houdt ook rekening met de gebruiker, zeker voor het onderwijs. Iets vertellen, tonen of laten horen in de klas is toegestaan. Kopietjes maken van korte gedeeltes of artikelen is doorgaans door de school met organisaties van rechthebbenden geregeld.

Een stukje tekst uit een boek overnemen om jouw werk duidelijker te maken, dat mag! Dit stukje tekst heet een 'citaat'. Korte citaten voor een artikel, scriptie of werkstuk mogen worden gebruikt zonder toestemming te vragen. Voorwaarde is dat de bron en de naam van de auteur erbij vermeld worden. Er mag alleen geciteerd worden uit werken die al gepubliceerd zijn. Daarnaast mag je alleen citeren als dit nodig is ter verduidelijking. Het moet dus inhoudelijk relevant zijn. Je mag niet meer overnemen dan nodig is ter verduidelijking en ook niet iets louter ter verfraaiing opnemen. Daarnaast moet een citaat altijd correct zijn. Dat betekent dat je het letterlijk moet overnemen. Je mag er geen wijziging in aanbrengen en het citaat ook niet uit zijn context halen. Als een leerling dit niet helemaal correct toepast in een werkstuk dat binnen de school blijft is er natuurlijk ook niets aan de hand, maar hij moet wel weten dat er problemen kunnen ontstaan als het verder wordt verspreid via internet en dat geldt natuurlijk ook als de school dat doet. Dat dit geen verzonnen voorbeeld is, blijkt uit een arrest van het Europese Hof over een Duitse school die een werkstuk op de website had geplaatst, waarin inbreuk op het auteursrecht op een foto was gemaakt.

## **Gebruik maken van kunstmatige intelligentie**

Met de leerlingen kan ook worden besproken, bijvoorbeeld naar aanleiding van de introductie-opdracht, of het goed is dat door de kinderen gebruik wordt gemaakt van kunstmatige intelligentie, zoals van een programma als ChatGPT of DALL-E. De leerling stelt het programma vragen en het programma maakt daar een tekst of een plaatje van. Daarvoor kiest het programma uit miljoenen voorbeelden die in het programma zijn ingevoerd. Als leerkracht zal je willen weten of de leerling van zo'n programma gebruik heeft gemaakt en wat de leerling er zelf aan heeft toegevoegd of verbeterd. De originele samenstelling, de toevoegingen, de 'persoonlijke noot' die je terugziet in het werkstuk, maken het werkstuk anders dan dat van anderen die hetzelfde programma hebben gebruikt. Daardoor is de leerling ook de maker van dat werkstuk geworden en heeft daar ook het auteursrecht op.

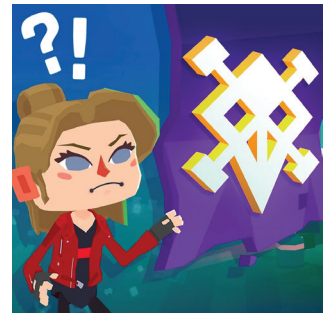
## Tips voor de leerkracht voor een volgende keer

Een andere korte les waarin het gebruikmaken van foto's wordt behandeld is de les [foto's delen](#) en een korte les waar het belang van portretrecht wordt behandeld is de korte les over Hoe word ik een televisiester? met Stephanie van Eer. Er is ook een verdiepingsles over het leuke en interessante onderwerp [portretrecht](#). In de verdiepingsles [Welke rechten heb ik als maker?](#) leren de kinderen dat zij heel vaak ook zelf maker zijn en dus auteursrecht hebben. In de verdiepingsles [Wat mag ik als gebruiker?](#) leren de kinderen ook in welke gevallen je wel en niet foto's mag gebruiken. Over het maken en gebruiken van foto's van kunstwerken is er ook nog een korte les beschikbaar: Ben ik een kunstenaar?

De verdiepingslessen bestaan uit een introductievideo van Tobias, een op leesniveau groep 7/8 gemaakte leestekst over respectievelijk de rechten van een gebruiker, de rechten van een maker en een over portretrecht, waarna de leerlingen in een quiz hun in de leestekst opgedane kennis kunnen toetsen. Daarnaast is er nog een leuke doe-opdracht in de vorm van een woordzoeker, kruiswoordpuzzel of rebus. Zeker als er al een korte les met de klas is gegeven over een van deze thema's, lenen de verdiepingslessen of onderdelen daaruit zich voor zelfstandig werken.

### Copy Koppie Quest

Een leuke en leerzame aanvulling en combinatie met het lespakket Wijs met media omgaan is de game die in en met de klas kan worden gespeeld: de Copy Koppie quest. In deze klassenquest, onderdeel van het populaire programma HackShield, leren de kinderen dat als zij maker zijn van originele werken, zij en hun werk door het auteursrecht worden beschermd. Ze leren ook wanneer je werk van een ander wel en niet mag gebruiken.



Leerlingen staan voorts stil bij het gebruiken, plaatsen of verkopen van afbeeldingen van anderen. Mag je een afbeelding die je via Google vindt vrij gebruiken? En mag je deze afbeelding zomaar verkopen? In de Quest helpen de leerlingen Papi het goede pad op. De quest is voorzien van een lesbrief. Op de [HackShield website](#) kun je alle informatie over de klassenquest vinden inclusief de lesbrief.

De klassenquest vind je [hier](#). Voor de klassenquest moet je wel een leerkrachtaccount hebben. Die maak je [hier](#) aan.

### Meer informatie over auteursrecht?

Wil je meer weten over auteursrecht kun je terecht op de volgende websites:

- Algemene informatie over auteursrecht geschikt voor kinderen is beschikbaar op [www.auteursrechtvoorjou.nl](http://www.auteursrechtvoorjou.nl), waar ook een instructief filmpje over "auteursrecht in twee minuten" is opgenomen.
- Voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal in het onderwijs is er speciaal voor leerkrachten de website: [www.onderwijsauteursrecht.nl](http://www.onderwijsauteursrecht.nl), waar je snel kunt vinden welke regelingen er zijn getroffen voor gebruik in het onderwijs.
- Voor informatie over het auteursrecht kun je ook terecht op [www.auteursrecht.nl](http://www.auteursrecht.nl).